

s. ir. A. Dreimuller
drs. A. van Hooren

restauratie

Gemeenten wel zwaarder belast Nieuwe monumentenwet centreert beleid bij rijk

Zure melk schift. Over blijft helder water en een dikke brij onderin. Het heldere water krijgen de gemeenten, het rijk houdt de brij. Dit gevoel bekruipt de lezer van de nieuwe Monumentenwet en de daarmee verband houdende subsidieregeling als het gaat om de zo gewenste decentralisatie van de monumentenzorg. De door het rijk afgestoten taken zijn beperkt. De decentralisatie heeft in feite slechts betrekking op een voorselectie van te beschermen monumenten, die de gemeenten mogen maken. Daarbij zijn die gemeenten niet eens zeker van het budget dat zij krijgen. Het nut van een door de minister gewenste vijftienjarenbegroting lijkt bovendien ook twijfelachtig.

De decentralisatie van de monumentenzorg is noodzakelijk om monumentenzorg dichterbij de burger te kunnen brengen. Het heeft geen pas gebouwen te restaureren en de omgeving te verwaarlozen, terwijl elders buurten worden opgeknapt zonder de monumenten aan te pakken. Het is niet juist om op de toch al schaarse restauratie-initiatieven van particulieren – door de regelgeving – niet te reageren. Vooral op het niveau van de gemeente is het van groot belang om monumentenzorg en stadsvernieuwing waar mogelijk te bundelen. Om particulieren met open armen te ontvangen en van dienst te zijn. De nieuwe wetgeving en subsidieregeling zouden dat mogelijk moeten maken. Het tegendeel lijkt het geval. Wat is er aan de hand?

Eind 1985 heeft minister L. C. Brinkman van WVC het voorontwerp van de nieuwe Monumentenwet toegestuurd aan een aantal instanties voor commentaar. Tegelijkertijd heeft hij een besluit genomen over de definitieve vorm van de nieuwe subsidieregeling. De wet is vervolgens enigszins aangepast voor advies doorgestuurd naar de Raad van State en naar verwachting zal begin 1987 behandeling volgen in de Tweede Kamer.

De voorgestelde nieuwe Monumentenwet bevat een aantal zaken waarvoor de uitvoe-

rende wereld van monumentenbeschermers en restaurateurs al jaren ijveren. Daarbij gaat het vooral om de decentralisatie.

Decentralisatie heeft bij monumenten betrekking op twee aspecten van het beheer: de aanwijzing tot beschermd monument en de uitvoering, begeleiding en subsidiëring van restauraties. Bij de introductie van decentralisatie in de monumentenzorg enige jaren geleden, leek het idee aantrekkelijk door zijn eenvoud. Bij het praktisch vormgeven bleek echter al snel dat die eenvoud bedrieglijk was. Er waren te veel belangtengestellingen. De zorg voor de gevolgen van een plaatselijke afweging van belangen heeft de regelgevers parten gespeeld bij het opstellen van de nieuwe wet en subsidieregeling.

Meerjarenprogramma

In de nieuwe wet komt het compromis op dit punt rommelig over, wat niet wil zeggen, dat de wet geen verbetering is ten opzichte van de oude situatie. Het meest opvallende is dat op alle deelgebieden van decentralisatie de centrale overheid toch het laatste woord heeft.

Dat betreft vooral de subsidiëring en uitvoering van restauraties. De nieuwe wet eist veel van de gemeenten. Zo moeten gemeenten – voordat zij in aanmerking kunnen komen voor reservering van een deel van het

budget – voortschrijdende vijftienjarenplannen opstellen voor de restauratie van monumenten. In dat plan moeten monumenten en eigenaren worden genoemd die gaan restaureren. Daarbij moet de gemeente in staat zijn de uitvoering van de restauratie in fasen op te bouwen en in een planning op te nemen. Per pand moeten de technische staat, de restauratiekosten en het verwachte subsidiebedrag worden benoemd.

Gemeenten hebben hun handen al vol aan het goed laten verlopen van de extra taken die zij er door de „decentralisatie” bij krijgen. Het gedetailleerde vijftienjarenplan is te veel van het goede. Een globaler plan, waaruit ook de wil van de gemeenten voor een monumentenbeleid blijkt, is voldoende.

In de nota van toelichting stelt de minister dat het vijftienjarenplan niet te veel werk met zich mee zal brengen. Nergens staat echter waarom dat plan dan wel zo hard nodig is. Voor 1 september 1986 moet voor de eerste keer zo'n vijftienjarenplan worden ingediend. Het subsidiebesluit zelf treedt al per 1 januari 1986 in werking, uiteraard met een aantal overgangsbepalingen.

De minister heeft de periode tot en met 1990 gereserveerd voor het inhalen van het stuwmeer. Gemeenten hoeven de eerste meerjarenplanning (periode 1987 t/m 1991) voor 1987 t/m 1989 niet in te vullen. Tot 1990 reserveert de minister een budget per gemeente dat reke-

ning houdt met het stuwmeer. Voor 1 januari 1987 zal voor het eerst voor het jaar 1991 een budgetreservering worden opgesteld.

Machtspositie RDMZ

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) beoordeelt nog steeds inhoudelijk restauratieplannen. Bij die rijksdienst werken specialisten, die tot op heden gewend zijn commentaar op restauratieplannen te leveren, dat dan wordt opgevolgd. Ook in de toekomst zullen deze specialisten wijzigingsvoorstellen geven en aanpassing verwachten. Dat houdt onherroepelijk vertraging van de restauratie in. Aangezien de RDMZ ook nog steeds het subsidiabele bedrag – en de hoogte van de subsidie – vaststelt, blijft deze dienst een machtspositie in het geheel innemen. De doorgevoerde decentralisatie heeft daarmee in feite slechts betrekking op een voorselectie die de gemeente mag maken. De gemeente is daarbij niet eens zeker van het budget dat zij krijgt.

Al met al zijn de door het rijk afgestoten bevoegdheden beperkt, en voor dat beetje kan de gemeente bovendien een vijftienjarenbegroting opstellen waarvan het nut twijfelachtig is. Ten slotte mag de gemeente dan in het vervolg „nee” gaan verkopen aan de particulier die wil restaureren, als zijn pand niet is opgenomen in de vijftienjarenbegroting. De nare klussen zijn gedecentraliseerd.

Deze ontwikkeling is in

Voorlichting

Iedereen is het erover eens dat de nieuwe wet en subsidieregeling op zijn minst ingewikkeld zijn en sterk afwijkend van de bestaande regelgeving. Zowel het ministerie als de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming spannen zich in om voorlichting te geven over de ophanden zijnde veranderingen. Het rijk heeft voorlichtingsdagen verzorgd en geeft sinds enige tijd een nieuwsbrief uit over het monumentenbeleid. Vooral die nieuwsbrief geeft gedetailleerde en waardevolle informatie (een abonnement kan worden aangevraagd bij de afdeling voorlichting van het ministerie van WVC, telefoon 070-406015). Verder houdt de NCM instructiedagen, waarbij alle aspecten aan bod komen. De kosten liggen rond de 130 gulden, inclusief een door Nico Nelissen van de Katholieke Universiteit Nijmegen gemaakte documentatie. (Opgeven bij de Stichting Nationaal Restauratiefonds of de NCM, telefoon 020-277706).

strijd met de oorspronkelijke be-
 ften van de minister. Goed in-
 gevoerde ambtenaren roepen dat
 de soep van voorjaar '87 minder
 heet zal zijn. Een ruime inter-
 pretatie van de subsidieregelin-
 gen — die in het vooruitzicht
 wordt gesteld — kan de gemeen-
 te een grotere bevoegdheid ge-
 ven dan nu uit de wet valt te le-
 zen.

Toch is het vreemd dat er
 zo'n groot verschil bestaat tus-
 sen wat er in de wettekst staat en
 wat volgens ambtenaren van het
 ministerie de praktijk zal wor-
 den. Als de praktijk toch anders
 wordt, waarom dan op voor-
 hand een wettekst maken die
 niet volgens die praktijk zal
 werken. Misschien steekt er iets
 anders achter.

Restauratiefonds

Bij het opstellen van de nieuwe
 wet is gestreefd naar het verbre-
 den van het financiële draag-
 vlak. Dat streven is geslaagd,
 maar er is een prijs voor beta-
 ald: er zijn meer financiers bij
 betrokken. Hierdoor loopt de
 subsidieverlening over meer
 schijven. Voor de particulier
 komt een geringer bedrag als
 subsidie beschikbaar.

De Vereniging van Neder-
 landse Gemeenten heeft al ge-
 steld dat zij de werking van het
 nieuwe subsidiesysteem op korte
 termijn wil evalueren. Met name
 vindt de VNG dat moet worden
 bekeken of het nieuwe systeem
 niet drempelverhogend werkt bij
 de subsidie-aanvragers. Omdat
 de helft van de subsidie wordt
 vervangen door een lening met
 een lage rente, is de kans daar-

op zeker niet gering.

In de nieuwe regeling doet
 de minister aan gemeenten toe-
 zeggingen voor subsidie over
 vijf jaar. Hij stelt daarbij wel
 dat die toezegging alleen geldt
 voor zover het budget dat toe-
 laat. De VNG vraagt zich af,
 hoe concreet die toezegging van
 de minister kan zijn. De burger
 mag nooit de dupe worden van
 een dergelijk voorbehoud, vindt
 de VNG.

Minister Brinkman heeft tij-
 dens overleg met een VNG-dele-
 gatie gezegd dat de nieuwe sub-
 sidierregeling „niet de schoon-
 heidsprijs verdient”, maar dat
 hij op een aantal punten de
 voorgestelde regelingen soepel
 zal hanteren.

Symbolische waarde

Een opvallend tekort in zowel
 het voorontwerp van de Monu-
 mentenwet als het besluit over
 het nieuwe subsidiesysteem is
 het ontbreken van enige verwij-
 zing naar gemeentelijke en pro-
 vinciale monumenten. Eén van
 de gevolgen van het achterwege
 laten van het geven van een offi-
 ciële status aan deze monumen-
 ten is, dat geen fiscale en subsi-
 diefaciliteiten beschikbaar zijn
 voor eigenaren van deze monu-
 menten. Het op een gemeentelij-
 ke of provinciale lijst plaatsen
 van monumenten heeft daarom
 ook alleen symbolische waarde.

Zonder financiële bijdrage
 kan een monument niet worden
 hersteld en is een gemeentelijke
 en provinciale lijst zonder veel
 betekenis.

Alles ademt de sfeer uit van
 een compromis. Door het com-

Gemeente Middelburg

Ook in de nieuwe Monumentenwet houdt de centrale overheid wat betreft
 uitvoering en subsidiëring van restauraties het laatste woord. Op de foto de
 gerestaureerde Bellinkstraat in Middelburg.

promis zitten er in de nieuwe
 wet ook positieve punten. Zo
 heeft het belang van de subsidie-
 verlening voor het hele monu-
 mentenbeleid nu eindelijk ook
 uitdrukking gekregen.

In de wet is opgenomen,
 dat de minister de bevoegdheid
 heeft uitkeringen te geven voor
 het herstel van monumenten. In
 het verleden werd subsidie
 steeds toegekend op basis van
 een speciaal begrotingsartikel,
 dat elk jaar moest worden ver-
 nieuwd. Die aanpassing van de
 wet lag voor de hand, omdat het
 toekennen van subsidie intussen
 was gaan behoren tot een nor-
 maal en onmisbaar onderdeel
 van de uitvoering van de Monu-
 mentenwet.

Over het onderhoud van
 monumenten is al heel wat ge-
 schreven. Onlangs heeft de Al-
 gemene Rekenkamer een kri-
 tisch rapport gepubliceerd over
 het ontbreken van adequate on-
 derhoudssubsidies en de nood-
 lottige gevolgen die dit heeft
 voor grote monumenten. De
 verhoging die de minister eind
 februari aankondigde van maxi-
 maal 3000 gulden naar maxi-
 maal 10 000 gulden kan alleen

maar worden toegejuicht. Het
 addertje zit in het feit dat dit ten
 koste gaat van het restauratie-
 budget. „Weer niet goed”, zal
 Brinkman nu denken. Maar het
 is tekenend voor zijn beleid.
 Geven wat de andere hand
 neemt. Hij speelt met regeltjes,
 zonder het probleem echt te be-
 noemen.

Verkiezingen

Brinkman krijgt in commenta-
 ren op zijn nieuwe subsidiereg-
 eling van iedereen de voorkeur
 van de twijfel. Geen onbegrijpe-
 lijke reactie, want het is voor ve-
 len nog onduidelijk hoe een en
 ander uitpakt. Veel hangt af van
 de opstelling die de rijksdienst
 in het geheel kiest.

Erger is dat steeds vaker
 wordt gezegd: „We wachten tot
 na de verkiezingen en dan zien
 we wel of Brinkman er nog is.”
 Een begrijpelijke reactie, maar
 teleurstellend. Tenslotte heeft hij
 veel tijd en moeite gestopt in het
 stiefkindje Monumentenzorg.
 Hoewel hij geen duidelijk beleid
 formuleert op het gebied van de
 monumentenzorg, heeft monu-
 mentenzorg tijdens zijn bewind
 veel aandacht gekregen. ■

Gemeenten moeten monumentenzorg en stadsvernieuwing zoveel mogelijk
 bundelen. Op de foto „gerestaureerde” pakhuisen van het Entrepôtdok in
 Amsterdam.

W. van der Veen - Maassluis